

Tol Koelaan

Over het bestaan van een tol op de Koelaan worden we ingelicht door de "Memorie of gedetailleerde omschrijving eener vrijwillige en aanzienlijke veiling van vaste goederen" (waaronder het Slot) onder de gemeente Zeist uit 1818. Onder de jaarlijkse revenuen van de Achterlaan van Zeist staat o.a.: "De Tolboom of Barrière op dezelve particuliere weg geplaatst bragt bij verpachting op voor het aanleggen der Straat f20,-"

Aan het bestaan van deze tol kwam een eind in 1830. Op 6 maart 1830 besloten de gedeputeerde staten van Utrecht namelijk aan de heer Jan Elias Huydecoper, ambachtsheer van Zeijst toestemming te geven de Achterweg van Zeijst (de Koelaan) tot gemeenteweg aan te leggen onder de bepaling, dat de weg, welke van Rijnwijk langs de Wulperhorst is lopende en uitkomt bij de hofstede den Hoef (de Tiendweg) in een rechte

lijn moest worden doorgetrokken tot in de Zeijster (Achter)laan, alsmede dat de gehele Zeijster Achterlaan, zowel naar Zeist als naar Bunnik te allen tijde als een tolvrije gemeenteweg moest worden afgestaan en onderworpen aan de schouwen van het gemeentebestuur.

In 1837 komt de tol opnieuw in beeld in een raadsbesluit van 18 juli, luidende als volgt:

“De raad der gemeente Zeist; Overwegende, dat in de loop dezes jaars aanzienlijke kosten zijn besteed aan de verbetering van den weg van Zeijst naar Bunnik, die voor drievierde zijn gevonden uit vrijwillige inteekeningen van die gemeenten en van aanzienlijke ingezetenen in dezelve, terwijl het overige ¼ door de provincie zal worden bijgedragen; Dat deze weg thans door bezanding in eenen goede staat is gebracht; Dat jaarlijks, indien hij niet spoedig weder onbruikbaar zal worden, eene belangrijke som tot onderhoud zal vereischen; wordende dezelve, daar de weg eene lengte van 3661 ellen of een uur gaans heeft, op f400,- à f500,- begroot; Dat op de Koesteeg of Achterlaan van Zeijst (een gedeelte van bovengemelden weg uitmakende) een tolboom heeft gestaan, behoorende aan den Ambachtsheer van Zeijst, waarvan een tol ten behoeve van denzelve werd gegeven, doch welke sedert eenige jaren niet is ingevorderd geworden; En gelet hebbende op het aanbod van den tegenwoordigen Ambachtsheer van Zeijst, den Hoogwelgeboren Heer J.E. Huydecoper (welke thans in de vergadering tegenwoordig was) om dezen tol aan den voornoemden zandweg af te staan, teneindedeszelfs opbrengst tot onderhoud van dien weg te doen

strekken; en daarbij in aanmerking nemende, dat meergemelde weg in het geheel geen resources heeft en alzoo deszelfs onderhoud ten laste der gemeenten Zeijst en Bunnik zoude komen; Heeft besloten:

Aan de weledele Grootachtbare Heeren Gedeputeerde Staten der provincie Utrecht te verzoeken, de gemeenten Zeijst en Bunnik autorisatie tot herstelling van den bovengenoemden tolboom en tot heffing van tolgregt aan denzelven te verleenen, zullende hetzelve tolgeld, even als van ouds bedragen: Voor elk paard, los of vooreen rijtuig f0,05 cents en voor elk paard gespannen voor een mallejan of langwagen het dubbel of f0,10 cents. Gedaan te Zeijst op dato als boven en door den gemeenteraad met den Ambachtsheer ondertekend.

*Huydecoper van Zeijst,
F.N. van Bern, P.H. Brouwer, C.P. Fries,
H. Blanken, F.A. Snellen, C. van Vulpen
C.H.W. Verbeek.*

Uit de woorden van het raadsbesluit “dat deze tol enige jaren niet ingevorderd is geworden” blijkt, dat Huydecoper zich

aan de bepaling van het besluit van de gedeputeerde staten heeft gehouden. Toch blijft dan de vraag hoe hij “de tol aan voornoemde zandweg kon afstaan”, terwijl hij geen recht had om die tol te heffen. Hoe hetzij, de gedeputeerde staten maakten er geen probleem van. Zij adviseerden positief op het verzoek om tot tolgeldheffing te mogen over gaan. Bij koninklijk besluit van 27 oktober 1837, nr. 2 werd aan de commissie van administratie over de weg van Zeist naar Bunnik concessie verleend voor de tijd van vijf jaar. Aangezien de tol op grondgebied van Bunnik kwam te staan en dus niet valt onder *Tollen op wegen in Zeist* komt de verdere geschiedenis van deze tol hier niet aan de orde. Maar nu het begin van deze tol hier werd behandeld wil ik u toch het eind van deze tol niet onthouden. Op 5 april 1906 nam de gemeenteraad van Bunnik het initiatief tot de opheffing. Op 6 april 1906 schreven burgemeester en wethouders van Bunnik aan de gemeenteraad van Zeist, dat zij meenden in het belang van hun gemeente te werken door te trachten te komen tot opheffing van de tolgeld-

heffing op de weg van Bunnik naar Zeist.

In de brief werden een aantal bezwaren opgesomd van inwoners van Bunnik, zoals melkboeren, die 's zomers vier maal per dag tolgeld moesten betalen à f0,02 per hond.

Slagers, die veel klanten hadden in Zeist moesten vier maal per dag f0,10 betalen voor hit en kar, terwijl ze soms ook nog vaak per velocipede f0,02½ per keer moesten betalen. Landbouwers, die paarden moesten laten beslaan meden Bunnik, de veearts moest aanzienlijke kosten maken bij de uitoefening van zijn beroep en Bunnikse fruithandelaren waren er huiverig voor om boomgaarden aan de Zeister zijde van de tol te pachten. Burgemeester en wethouders van Bunnik waren overigens van mening, dat het onderhoud van het Zeister gedeelte van de weg niet meer zou gaan kosten dan de f100,- subsidie, die de gemeente Zeist jaarlijks toekende aan de commissie van administratie over de weg van Zeist naar Bunnik. Dat laatste argument had de doorslag moeten geven, maar dat lukte niet. Burgemeester en wethouders van Zeist schreven op 30 mei 1907 terug,

dat de jaarlijkse kosten geen f100,- f440,32 zouden bedragen. Ze vonden daarom geen vrijheid de raad voor te stellen aan de voorgestelde regeling mee te werken, tenzij de gemeente Bunnik bereid zou zijn aan Zeist een jaarlijkse bijdrage te verlenen in de kosten van het onderhoud van het in Zeist gelegen gedeelte van de weg. Daar voelde het college van burgemeester en wethouders van Bunnik natuurlijk niet voor.

Bunnik zocht toen maar steun bij de provincie Utrecht met het gevolg, dat gedeputeerde staten van Utrecht op 13 augustus 1907 aan de Gemeente Zeist schreven, dat Bunnik hen in kennis gesteld had van de gevoerde correspondentie over de afschaffing van de tol op de weg van Zeist naar Bunnik. Omdat gedeputeerde staten de gemeente Bunnik graag wilden steunen in haar poging tot afschaffing van de tol hadden zij de hoofd-ingenieur van de provinciale waterstaat eens laten uitrekenen wat het onderhoud van de weg zou moeten kosten. Volgens zijn berekening zou dat slechts f0,12 cent per meter per jaar zijn.

Maar Zeist gaf zich niet zo gauw gewon-

nen. De kosten van onderhoud van de weg mochten gedurende de jaren 1902 tot 1906 dan wel f0,12 per strekkende meter hebben bedragen, dit zou afschaffing van de tol wel eens danig kunnen veranderen.

Wij vrezen dat de kosten aanmerkelijk hoger zullen blijken te zijn, daar bij overname van de weg door de gemeenten en bij afschaffing van de tol, wat ongetwijfeld toeneming van het verkeer ten gevolge zal hebben (ook de militaire macht m.n. de veld-artillerie zou dan van de weg gebruik gaan maken) aan het onderhoud veel hoger eisen zouden worden gesteld, aldus burgemeester en wethouders in een brief van 28 augustus 1907 aan gedeputeerde staten. In dezelfde brief schreven zij, dat bij hun de vraag was gerezen of er voor het college van gedeputeerde staten geen termen zouden kunnen bestaan te willen bevorderen, dat ten behoeve van het onderhoud van de weg een jaarlijkse bijdrage uit de provinciale fondsen werd toegekend. Een goed onderhoud van de weg was toch niet alleen voor de inwoners van Zeist en Bunnik van belang, daar ook inwoners van an-

dere gemeenten van de weg gebruik maakten. Waarom zou het onderhoud dan ook niet veel meer als van provinciaal belang moeten worden aangemerkt? De provincie voelde zich niet geroepen daaraan mee te werken en liet de gemeente Zeist weten, dat zij in 1908 ongunstig zou adviseren op een verzoek om verlenging van de tolconcessie. Het gevolg zou zijn, dat de commissie van administratie haar taak als beëindigd zou beschouwen, waarna het onderhoud van de weg vanzelf ten laste van de gemeente zou komen. Dat gaf blijkbaar de doorslag, want burgemeester en wethouders stelden op 4 november 1907 de raad voor hen te machtigen aan gedeputeerde staten te berichten, dat de gemeenteraad bereid was bij opheffing van de tol, het onderhoud van het in Zeist gelegen weggedeelte ten laste van deze gemeente te brengen. In de raadsvergadering van 21 november 1907 werden er niet veel woorden aan besteed. In de notulen is het volgende vermeld over dit voorstel: *"De heer Blooker zegt zich over het voorstel te verheugen, omdat daarmee beoogd wordt hetgeen hij al vaak gewenscht heeft. Spreker*

zegt, dat tolln uit den tijd zijn; de regeering schaft ze af en Gedeputeerde Staten haten ze en ook de gemeenten moeten ze z.i. afschaffen. Spreker acht het van het grootste belang dat de verkeerswegen, zowel te land als te water vrij zijn, omdat het aderen zijn, waardoor het verkeer leeft. Het voorstel van B. en W. wordt daarna in stemming gebracht en aangenomen met algemene stemmen."

De gemeenteraad van Bunnik was uiteraard ingenomen met het raadsbesluit van Zeist en besloot op 18 februari 1908 aan de gemeente Zeist voor te stellen de op 31 december 1908 aanwezige geldmiddelen van de commissie van administratie van de grintweg van Zeist naar Bunnik tussen deze gemeenten te verdeelen. Elke gemeente zou dan aanspraak hebben op zoveel delen als er lengte meters binnen haar grenzen vielen. Na een in augustus 1908 gehouden meting bleek de hele weg 3.835 meter lang te zijn, waarvan 1.575 onder Bunnik en 2.260 onder Zeist. Er werd keurig een contract opgemaakt tussen de gemeente Zeist en de commissie van administratie, waarin werd vastgelegd, dat aan Zeist

2.260/3.835 zou worden afgedragen van het saldo dat de rekening over 1908 mocht aanwijzen. En daarmee waren de laatste formaliteiten geregeld. De Weekbode voor Zeist, Driebergen en Omstreken wijdde er op 30 december 1908 het volgende berichtje aan:

"De tol bij de brug te Bunnik wordt 1 januari opgeheven. Zeer ten gerieve vooral van neringdoenden, die met hondenkar of rijwiel daar dikwijls passeeren."

Leo Visser

GERAADPLEEGDE BRONNEN

Gemeente-archief Zeist. Notulen van de gemeenteraad van 19 mei 1830-13 oktober 1851. Notulen van de gemeenteraad van 1907. Ingekomenen/uitgaande stukken: AGENDA 1830.

Stukken betreffende de aanleg, verbetering en onderhoud van wegen met bijkomende werken: Koelaan, 1906-1933. ARCHIEF VAN DE COMMISSIE VAN ADMINISTRATIE van de weg van Zeist naar Bunnik, 1850-1909.

Memorie of gedetailleerde omschrijving eener vrijwillige en aanzienlijke veiling van vaste goederen, gelegen onder de gemeente van Zeijst, PROVINCIE UTRECHT, 1818.